

vallo in desuetudinem abierit. Circa quam postremam clausulam cum dubium suboriri possit, quodnam temporis intervalum requiratur et sufficiat ad illam *desuetudinem* inducendam, ut connubia valida haberi debeant, in casibus particularibus Sedes apostolica est consulenda, quae spectatis omnibus rerum adiunctis, decernet quod in ipsis iudicium ferendum sit.

Quarto, occurrendum est iniustis hac de re haereticorum querelis, si quas forte moverent. Sententia, quae docet, invalida esse christiana matrimonia non modo haereticorum inter se, verum etiam mixta ob ecclesiasticum clandestinitatis impedimentum, dubio procul iras excitat haereticorum, qui nullatenus ferre possunt, ut Ecclesia, quam ipsi reiiciunt, ius suum in eorum etiam matrimonia adhuc dum tueatur. Accusabunt Ecclesiam perinde ac si sibi in eos ius arroget, qui eius auctoritati non subsunt. At num ideo Ecclesia ius amittit, quia rebelles subditi obedientiam detrectant? Num protestantium irae et querelae efficient, ut matrimonia, quae ex Ecclesiae lege sunt irrita, valida evadant ac legitima? Si clandestina haereticorum matrimonia sunt irrita, haeretici nullo modo de Ecclesia queri possunt, quae iure suo utitur impedimentum clandestinitatis instituendo. Caeterum practice non est cur hac sententia protestantes, aut acatholici in genere admodum permoveantur.

Etenim praeter quam quod ad omnes fere regiones, quae subduntur principibus acatholicis extensa est Benedictina declaratio, qua valida decernuntur connubia utriusque speciei, immo etiam quandoque ad regiones, in quibus principes catholici dominantur, ut in insequenti articulo allatis documentis ostendimus, duae illae, quas recensuimus, Pii VII. verbis exceptiones, haud parum conferunt ad tranquillitatem inducendam. Quamvis enim alicubi ab initio publicatum fuerit Tridentinum decretum, si tamen ob rerum perturbationes ac vicissitudines aut *nunquam* fuerit observatum, aut a multo tempore in *desuetudinem* abierit, perinde est ad effectum, quod attinet, ac si nunquam promulgatum fuisset; adeoque coniugia quae, forma Tridentini neglecta, sive coram ministro haeretico, sive coram magistratu cele-

brata sunt, quicumque fuerint contrahentes, ex impedimento clandestinitatis non sunt invalida.

Accedit, in nonnullis peculiaribus rerum adiunctis, uti constat ex allatis documentis, sanctam Sedem praescripsisse, ut, si qui in bona fide, ut aiunt, circa initas nuptias reperiantur, in eadem relinquuntur, neque arceri, si ad catholicam fidem pervenerint, a sacramentorum susceptione, aut quavis ratione iis creari molestia debeat. Quod si post aut amborum coniugum, aut alterutrius conversionem conscientiae scrupuli insurgant, ac periculum timeatur a renovatione consensus coram parochio catholico, Sedes apostolica consulatur, quae in casibus particularibus decernet quid facto opus sit. Qua agendi ratione profecto nihil mitius, suavius nihil ac prudentius excogitari potest. Talis semper fuit spiritus lenitatis, quo Rom. Sedes informata est. Utinam eodem spiritu informarentur acatholici, qui tanto interdum in eam furere odio consueverunt.

ARTICULUS III. — Quaestio exponitur historica ubinam Tridentinum decretum de Matrimoniis clandestinis publicatum fuerit, ac ubinam auctoritate apostolica eidem derogatum.

Post solutam theoretice quaestionem iuridicam de clandestinis matrimoniis sive mixtis sive haereticorum, ut practicae quaestiones singulares solvi facile possint, restat ut historice exponamus et propriis documentis confirmemus, primo quidem ubinam Tridentinum decretum publicatum fuerit, vel non; ubinam deinceps Benedictina declaratio fuerit extensa.

Quamvis autem nulli pepercerimus diligentiae ad elenchum sive positivum, sive negativum conficiendum locorum, in quibus Tridentinum decretum fuit publicatum, et in quibus promulgatum non est, ac sategerimus opportunis communire documentis, profiteamur tamen hunc nostrum elenchum, etsi caeteris, qui hactenus exhibiti sunt, pleniorum, nondum tamen esse omnino completum absolutumque. De cunctis enim orbis christiani regionibus statuere, fuerit in iis necne promulgatum decre-

tum, de quo disserimus, ardua res est, ac plane difficilis ob documentorum praesertim defectum. Atque ut iam incipiamus ab illis regionibus, in quibus fuit promulgatum Tridentinum decretum, initium ducimus ab Europa.

1. EUROPA - Itaque 1. publicatum est in Italia universa ac in insulis adiacentibus, ut notum est ex more ubique locorum recepto de celebrandis coniugiis iuxta formam a Tridentino praescriptam in eiusdem decreti executionem. Hic proinde documentis opus non est, cum constet ex facto luculentissimo.

2. In Gallis pariter universis statim a celebratione eiusdem concilii, uti constat ex allatis in art. praeced. Rom. pontificum decretis, atque congregationum concilii, et SS. inquisitionis responsionibus (74).

3. In universis Hispaniarum regnis, ut omnibus notum est (75) sub Philippo II.

4. In regno Lusitaniae, opera piissimi regis Sebastiani (76).

5. In Poloniae regno universim ex senatus regisque Sigismundi decreto (77).

6. In archiducatu Austriaco et provinciis ei annexis sub imperatore Maximiliano, eiusque successoribus (78).

7. In Silesia superiori et inferiori, praesertim vero in superiori, ut ostendit inter alios Kugler (79) universitatis Leopoldinae Wratislaviensis cancellarius. Haec provincia magna ex parte nunc subest Borussiae.

(74) Cf. etiam card. Pallavicin. *Istoria del conc. di Trento* lib. XXIV. cap. X. n. 15. Cf. etiam Theoph. Raynaudi *Heteroc.* XIV. n. 8. opp. tom. XVI.

(75) Cf. Pallavicin. *Ibid.* cap. XII. n. 2.

(76) *Ibid.* cap. IX. n. 15.

(77) *Ibid.* cap. XIII. n. 2. et 5. Cf. etiam Gobat tract. IX. *De matrim.* cap. XVIII. sect. 1. n. 485.

(78) Apud Pallav. loc. cit. cap. XII. n. II. Adeoque et in civitate et provincia Friburgensi in Bisgovia publicatum est concilium Trident. Siquidem tum temporis civitas ac provincia haec magni ducatus Badensis erat sub ditione Austriaca.

(79) *De matr.* n. 289.

8. In Bohemia, prout fidem faciunt litterae datae an. 1626. ad S. congreg. S. officii (80).

9. In Moravia (81).

10. In Hungaria universim, si nonnullas excipias peculiare regiones, ut aliqui contendunt (82).

11. In Moldavia publicatum tantum inter catholicos, adeoque non in ecclesiis schismaticorum, quorum illa provincia referta est (83).

12. In Valachia, perinde ac dictum est de Moldavia, publicatum est in ecclesiis tantum catholicorum (84), nec fortasse in omnibus; ut patebit ex iis locis, de quibus dicemus adhuc dubi-

(80) Legitur enim in *Actis* istius congreg. « S. congr. mandavit decreta authentica de matrimonio contrahendo a catholicis cum haereticis publicata in Bohemia ab Illmo card. Harrach una cum copia authentica litterarum eiusdem card. tradi assessori S. off. et d. Alemanno sub bibliothecario, ut assertur vetur in archivis eiusdem congr. et Castri S. Angeli. 26. Iun. 1626. »

(81) Siquidem in Act. congr. S. off. 11. Maii 1635. legitur: « Referente card. Spada publicationem decreti concilii Trid. de matr. factam a card. Dietrichstein in Moravia, S. Congregatio iussit tradi S. Congr. concilii, ut apud eam conservetur. »

(82) Patet ex Instruct. data die 30. April. 1841. de qua paulo post.

(83) In iisdem Actis decr. 1775. 19. Iul. ubi matrimonium mixtum coram ministro schismatico validum est declaratum.

(84) Etenim congr. S. off. declaravit validum coniugium initum inter catholicum et acatholicam coram ministro lutherano; cuius responsionis fundamentum fuit, quia decretum Trid. publicatum est in *ecclesiis catholicis* in ditione Turcica existentibus, nunquam vero in ecclesiis schismaticis aut haereticis. Quocirca matrimonia catholica sunt nulla; valida autem inter haereticos inter se, aut mixta. et haec quidem de Moldavia; quod vero speciatim attinet ad Valachiam, haec habetur resolutio eiusdem congreg. S. off. feria V. 31. Maii 1708. « Quidam catholicus nupsit mulieri Valachae alienae fidei coram quodam schismatico pastore: Nunc facti poenitens ab aliis nuptias cum muliere catholica convolare desiderat. Quaeritur: Quid agendum? Nam hoc denegato, periculum evidens est perversionis quinque animarum in ditione turcica. - Sanctiss. auditis etc. dixit matrimonium esse validum, quatenus catholicus, de quo in casu, illud contraxerit cum muliere baptizata, et dummodo eis aliud non obstat canonicum impedimentum; quatenus vero matrimonium contraxerit cum non baptizata, esse nullum. Ad 2. Resp. » Negative. Eadem porro huius resolutionis est ratio. - Vide tamen infra ubi de locis dubiis. »

tari utrum concilii decretum fuerit publicatum. Demum ratio etiam haberi debet diversitatis temporum, ut omnia haec apprime concilientur.

13. Ulmiae, quae nunc est sub ditione regis Wurtembergensis (85).

14. In tribus electoratus Colonienſi, Moguntino, ac Trevirienſi, qui poſtea ceſſerunt regno Boruſſiae, ac in Monasterienſi dioceſi ſub euſdem regni dominio (86).

15. In ducatu Clivienſi ſub rege Boruſſiae (87).

16. In Bavaria, ſaltem in primitivis, ducatus huius nominis provinciis, ut conſtat ex variis Rom. pontificum conſtitutionibus ſeu reſcriptis pro iſtius regni regionibus (88).

17. In Franconia (89).

18. In Palatinatu Neoburgico (90).

19. In ducatu Limburgi, Harlemi, ac Moſae traiectionae (91).

(85) Conſtat ex decreto, quod ſuperius attulimus, de nullitate matrimonii ſine parochi praesentia ibi celebrato an. 1742.

(86) Ad iſtos episcopos Pius VIII, ut videbimus, dedit Breve ac instructionem ad *validam* coniugiorum mixtorum celebrationem ſine parochi praesentia 25. Mart. an. 1850. adeoque receptum ibi erat decretum Trid.

(87) Patet ex Breve Pii VI. euſque inſtruct. data 19. Jun. 1782.

(88) Nos in praec. artic. deſcripſimus verba Gregorii XVI. in Breve dato pro regno Bavariae, in quo decreti Trident. ſupponitur promulgatio; et praeterea habetur inſtructio data 12. Sept. an. 1854. quae eidem nititur promulgationi, dum permittitur parochi catholico, ſi id exigant rerum adiuncta, ut praebet aſſiſtentiam materialem nuptiis mixtis, ne coram miniſtro acatholico celebrentur.

(89) Ex decr. S. congreg. concil. 4. Auguſt. 1745. in quo legitur: « Cum » nonnullis abhinc annis contractum fuerit in Franconia, et in loco, in quo » concilium Tridentinum fuit acceptatum, matrimonium inter comitem Fri- » dericum Chriſtianum de Schaunburg et Lippe ſectae lutheranae, et euſdem » ſectae mulierem, non praesente parochi catholico, ſed iuxta ritum et » praxim Proteſtantium; acceptaque a muliere fuga ad partes anglicas etc. » Ab episcopis Paderbornenſi et Monasterienſi, et ſuffraganeo episcopo Thiati- » rae, matrimonium iſtud (haereticorum inter ſe), declaratum eſt nullum; et » ſac. congreg. conc. hanc ſententiam confirmavit, deditque facultatem praedicto » comiti ad fidem catholicam converſo novum in eundem coniugium.

(90) Ex Tropper op. et loc. cit. pag. 376.

(91) Ex Decr. S. off. 1. Jul. 1845 « In loco Harlem ex hactenus deductis

20. In Hollandia, Zelandia, Frisia et confoederatis provin-
ciis, Belgio, ubi ante defectionem a Philippo II. Tridentinum fuisse promulgatum an. 1570. refert Vex (92).

21. In ducatu Luxemburgi (93).

22. In urbe Genevensi (94).

23. In insula Tine Archipelagi (95).

24. In toto archipelago universe publicatum est in Ecclesiis catholicis (96).

25. Constantinopoli ac in suburbio Perae in ecclesiis pariter catholicis promulgatum est (97).

servandum esse decretum (Trident.). Item S. off. an. 1844. quoad Mosam traiectionam.

(92) *Opusc. Canonico-Tridentin. De sponsalibus.* Oeniponti 1692. part. I. §. IV. n. 1. Ac praeterea id liquet ex publicis documentis. In congreg. S. off. feria V. 16. Febr. 1852. coram Sanctiss. propositis precibus administratoris apostolici interini vicariatus Sylvaeducensis ad episcopum praef. Sanctiss. auditis... Conſtare de *nullitate matrimoniorum in Belgio non servata forma conc. Tridentini.* » Haec eadem resolutio communicata est caeteris missionariis an. 1856. in ſingulis caſibus particularibus.

(93) Ex Act. S. off. an. 1845. pag. 27. ubi vic. apostolicus ſcribit: « *Essendo* » ſtato publicato in quaesto vicariato il conc. Tridentino etc.»

(94) Ex iisdem Act. an. 1852.

(95) Ex iisdem Act. in quibus legitur 12. Apr. 1685. card. Gonettus debebat referre processum ab episcopo Tinensi transmissum circa publicationem et observationem decreti conc. Tridentini de matrim. in insula Tinensi, sed dixit non esse necessarium, ut referat, ne Sanctiss. taedio sine fructu afficeretur.

(96) Ex iisdem Actis ad an. 1758. Pro dioceſi Santorini S. congreg. S. off. decrevit die 28. Mart. 1756. matrimonia mixta inter catholicos et schismaticos illicita esse sed valida. Die vero 25. Ian. 1758. ab eadem decum fuit: « Archiepiscopo (Naxiae) interroganti quomodo se gerere debeat circa matri- » monia catholicorum cum schismaticis, idipsum respondendum censuerunt, » quod a congreg. S. off. sub die 26. Mart. 1786. responsum fuit eidem in- » terrogationi factae ab episcopo Santorini, ac proinde edictum tunc ab ea- » dem congregatione Naxiam esse transmittendum, atque in *subiectis insulis* » exacte observandum. » Quo decreto patefit publicatum quidem fuisse Tri- dentinum decretum in ecclesiis catholicis non autem in ecclesiis schismaticorum.

(97) Ex decreto S. off. fer. V. 20. Aug. 1769. « Sanctitas ſua auditis etc. de- » crevit, quod per S. Congreg. de propag. fide ſcribatur vic. apostolico Conſtan- » tinopolitano, opportuna aliqua capta occasione, eidemque ſignificetur, matri-

26. In pluribus Hiberniae dioecibus; siquidem in nonnullis, praesertim septentrionalibus iam ab haereticis occupatis publicari non potuit (98).

27. In aliquibus imperii Russiaci provinciis (99).

» monia tam contracta, quam contrahenda vel *inter utramque partem haereticam*,
» vel *inter unam catholicam et alteram haereticam* in civitate Constantinopolitana
» et eius suburbiis esse valida, sed illicita, ideoque parochos huiusmodi matrimo-
» niis contrahendis nullum omnino consensum nec praesentiam praestare
» debere. »

Et iterum in alio eiusdem S. off. congreg. decreto dicitur: « Conc. Tridentinum in Pera habetur pro publicato iuxta declarationem S. congreg. concilii Tridentini; nam adest declaratio quod in parochia etc. » Quo fit ut matrimonia inter solos catholicos inita absque forma conc. Tridentini ibi nulla sint, ut alias fuit declaratum decreto S. off. an. 1850.

(98) Nam an. 1784., ut dicemus, a Pio VI. extensa fuit declaratio Benedictina; ideoque publicatum iam diu erat decretum Tridentinum.

Hinc die 7 Mart. 1785. rescriptum archiepiscopis Hiberniae. « Exploratum est Amplitudini vestrae nonnullos Hiberniae antistites sac. hanc congregationem de propag. fide pluries postulasse, ut S. Sedis iudicium ipsis innotesceret circa validitatem matrimoniorum, quae inter unam partem catholicam et alteram haereticam, non servata forma concilii Tridentini in isto regno contrahuntur. Cum itaque necessariae ad resolvendum dubium notitiae requisitae fuerint, ac demum sub die 5. Mart. currentis in maturum examen in S. congreg. S. off. coram sanctiss. D. N. Pio VI. vocatum fuerit. Sanctitas sua, auditis eminentiss. card. generalium inquisitorum suffragiis, decrevit matrimonia mixta in Hibernia contracta et contrahenda, non servata forma conc. Tridentini *in locis in quibus* sive concilium Trid. sive eius decretum sess. 24. c. 1. De reform. *forsan fuit promulgatum*, alio non concurrente canonico impedimento, quamvis illicita, habenda esse ut valida etc. »

Attamen in *Ordine divini officii*, ad usum ven. cleri Hibernici iussu Illmi. ac Rmi. Archiepiscopi Dubliniensis Cullen, pro anno MDCCCLVII. pag. V. haec leguntur: — Hoc decretum (Trid. de matrim. clandest.) vigeat a tempore memorabili in omnibus dioecibus Hiberniae praeter archidioecesin Dubliniensem et dioeceses Kildariensem, Fernensem, Ossoriensem, Midensem et Galviensem; sed in his dioecibus publicatum fuit die 2da Decemb. 1827, et vigorem habuit triginta post dies, nempe in die 1a Ianuarii sequentis anni 1828 adeoque nunc viget in tota Hibernia.

(99) Publicatum fuit Chioviae. Cum enim metropolita Chioviensis irritasset nonnulla coniugia clandestina, constitutum est dubium, an irritatio eiusmodi potuerit rite fieri? Congr. S. off. *affirmativam sententiam amplexa est*. — Ergo eidem constitit de publicatione decreti Tridentini. Hinc decreto 22.

28. Apud Ruthenos (100).

Non fuit autem Tridentinum decretum in Europa promulgatum:

1. In Anglia, Scotia, ac nonnullis Hiberniae provinciis (101).

2. In Borussia presse sumpta, seu primitivo huius nominis principatu.

3. In Pomerania.

4. In Saxoniam.

5. In Sveciam.

6. Agentorati (102).

7. In plerisque Helvetiae provinciis.

8. In Dania (103).

9. In Norvegia.

Januar. 1626. S. off. dicitur: « Revera et in effectu metropolita publicavit concilium Trid. *in omnibus parochiis*, ut idem concilium praecipit; nam habuit intentionem ipsum publicandi, illudque in substantia publicavit. »

(100) Id constat ex S. congreg. S. off. an. 1855.

(101) Praeter decisionem S. off. an. 1782. 22. Iul. in qua dicitur: « Cum minime putet S. congreg. decretum conc. Tridentini, quo clandestina coniugia irritantur, in Angliae parocciis publicatum fuisse; ideoque matrimonia inita coram ministro haeretico *valida* esse arbitratur. » In congreg. de propaganda fide an. 1787. 18. Iul. decisum est. « Non constare de decreti publicatione, adeoque matrimonia coram ministello haeretico *valida* omnino esse habenda. »

(102) Nempe in solis ecclesiis protestantium, quae defecerunt an. 1529. In ecclesiis catholicis post Ludov. XIV. restituto ibi cultu catholico, promulgatum est et servatum conc. Tridentinum. Hinc ex decr. S. congreg. S. off. 25. Iul. 1842. matrimonia haeretice *valida*; irrita catholicorum sine forma Trid. declarata sunt.

(103) Harum omnium regionum una eademque est ratio, quia longe ante an. 1565. quo editum est concilii Tridentini decretum, iam defecerant per apostasiam a fide catholica; immo nonnullae ante an. 1545. quo convocatum fuit concilium, haereseos veneno iam infectae erant. Helvetia iam ab anno 1519. Wittenbergae eodem fere tempore ac universa Saxonia; Svecia ab an. 1525. Item Dania et sic plus minus reliquae eiusmodi regiones ab Ecclesia Christi separatae sunt.

10. In regionibus schismaticorum et haeticorum sub ditione turcica aut persica aliorumque infidelium (104).

Loca de quibus adhuc dubium viget utrum fuerit nec ne publicatum concilii Tridentini decretum ad Europam spectantia.

1. Bremae in circulo Saxoniae inferioris, nunc post congressum Viennensem an. 1845. libera declarata (105).

2. In Valachia ex iis, quae post annum 1708. ad sac. congreg. de propaganda fide deducta sunt (106).

3. In Bulgaria, praecipue vero in dioecesi Sophiae (107).

(104) Hae nimirum parum sollicitae fuerunt cognoscendi leges ab ecclesia Latina, ut ipsae loquuntur, sancitas.

(105) Scriptum est a S. congreg. de propag. fide die 14. Jul. 1764. Vicario apostol. missionum: « Cum constet istam ecclesiam non nisi post Westphaliae tractatum episcopali Sede fuisse spoliata et ad secularem formam fuisse redactam, dubitandi locus adhuc relinquitur, dum aliquis episcopus medio illo tempore concilium promulgaverit. Quod vero attinet ad matrimonia quaecum haeticis aut coram ministris acatholicis contrahuntur. S. congreg. censuit valida quidem esse, sed illicita, nitendumque est propterea missionariis, ut in iam contractis pars catholica debitis poenitentis se subiciat, et omni ope haeticae partis conversionem, et prolis in religione catholica educationem curet; in contrahendis vero hortandos esse fideles, ut se a tali nefaria et detestabili coniunctione omnino abstineant. »

(106) In Congr. de prop. fide die 29. Maii an. 1785. « Eminentiss. decreverunt non constare ex iis, quae proponuntur, de publicatione conc. Trid. quoad matrimonia clandestina. Curet tamen episcopus, ne ullo modo ista celebrentur, nec omittat gregem suum monere, quod catholica Ecclesia semper ea abominata, ac detestata est. » et ad 5. dubium, resp. « Matrimonia, de quibus agitur, nullo modo esse invalida ac nulla » et haec quidem ita resoluta sunt post informationes episcopi Nicopolitani iam ab an. 1778.

(107) Ex decr. S. off. 51. August. 1758. quod ita se habet: « Sanctissimus... auditis eminentiss. suffragiis decrevit matrimonia... a catholicis celebrata, aut quae celebrentur in dioecesi Sophiae, non servata forma decreti conc. Trid. sess. 24. c. 1. non esse inquietandos. ex quo non constat de sufficienti ibidem promulgatione praefati decreti, ideoque pro iam contractis coniuges fideles non esse inquietandos, monendos tamen eos fideles, quod etsi talia matrimonia coram Koggia contracta valida sint, illicita tamen esse, et ita contrahentes peccare eisdemque imponendas esse poenitentias salutare. »

His demum ea adiicimus loca Europae in quibus quamvis non constet de Tridentini decreti promulgatione, tamen, servatur ut concilii decretum ab immemorabili; quo fit ut legitima quidem seu valida habeantur illic celebrata connubia sive a schismaticis aut haeticis inter se, sive connubia mixta, nulla vero ac irrita sint matrimonia catholicorum, non servata forma Tridentina talia sunt:

1. Transilvania ac praecipue dioecesis Fogarats, nunc a Pio IX. erecta in archidioecesim Alba Iuliae nuncupatae, in qua degunt Graeci uniti commixti Graecis schismaticis (108).

2. Bulgaria, Valachia, nominatim vero Bukarest (109).

II. ASIA. — Ac primo in Indiis orientalibus fuit promulgatum Tridentinum decretum.

1. In Indiis, ac nominatim in archidioec. Goana (110).

2. In ora Malabarica (111).

Similiter non esse licitum catholico contrahere matrimonium cum persona schismatica, seu haetica, vel coram parochio schismatico vel haetico, ideoque quantum fieri potest, huiusmodi matrimonia impedire debere, et quatenus impediri non possint, monendos esse coniuges catholicos de stricta obligatione educandi prolem in religione catholica, et procurandi conversionem coniugis schismatici, vel haetici, eidemque imponendas ut supra pro modo culpa, congruas poenitentias salutare, ad quem effectum scribendum archiepiscopo iuxta instructionem etc. »

(108) S. Congregationi de propaganda fide data est informatio 4. Jun. 1767. « Irritationem matrimoniorum clandestinorum non provenire in illa dioecesi, saltem coram vulgo, ex vigore legis Tridentinae (demptis quibusdam doctibus) sed potius ex particulari constitutione episcopi Aaron. Quamvis in parochiis Latinis, (in quantum mihi cognitum est,) non fuerit promulgatum decretum conc. Tridentini, tamen ab immemorabili, non tantum a Latinis verum etiam ab Armenis adamussim observatur. »

(109) Die 9. Maii 1818. resolutum est ab eadem sac. congreg. nunquam ibi publicatum fuisse decretum Tridentinum, verumtamen observatum ut concilii decretum post constitutionem. *Inter omnigenas*; adeoque matrimonia inita ab haeticis aut schismaticis inter se, et mixta esse valida; invalida autem catholicorum inter se, si sine parochi praesentia inirentur coniugia.

(110) Ex sacr. congreg. de propag. fide decreto 4. Sept. 1764. ex quo constat ab archiepisc. Goano fuisse acceptatum, ac proinde promulgatum concilium Tridentinum in omnibus dioecesibus suffraganeis.

(111) In congreg. S. off. 6. April. 1669. fuit propositum dubium, num in illa

3. In Pondicerii (Pondichery) vicariatu atque in universa ora Coromandelica (112).

4. Calecutiae (113).

5. In regione Bombay (114).

6. In pluribus imperii Sinensis provinciis (115).

7. In Tunchino orientali pluribus in locis primum fuit ex parte publicatum Tridentinum, nempe quoad necessitatem solum duorum aut trium testium, non autem quoad illam, quae exigit praesentiam parochi (116).

Deinde vero absolute ac integrum hoc ipsum decretum publicatum est (117).

regione matrimonium clandestinum fuerit validum; ratio dubitandi erat, quod quamvis in synodo celebrata ab arch. Goano acceptatum fuerit conc. Tridentinum, nullam tamen eius cognitionem christiani illi haberent. - S. congreg. respondit, quod si decretum illud fuerit in parochiis intelligibili lingua publicatum, clandestina sunt invalida. - Praesumendum autem quod fuerit hoc modo publicatum, si de tempore vel praesenti vel praeterito sit memoria, quod matrimonia contrahi solebant coram parochi, aut missionario et testibus tanquam ex praescripto conc. Tridentini. Et iterum: « Publicationem praesumi, ubi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tanquam decretum concilii observatum. »

(112) Ex decreto S. off. 1845.

(113) Nam, ut videbimus, ibi extensa fuit declaratio Benedictina; proinde promulgatum fuit decretum Tridentinum.

(114) Nam et ibi, ut dicemus, extensa fuit declaratio Bened. XIV. quae publicationem supponit.

(115) Ad instantiam vicariorum apostolicor. utriusque Tunchini orientalis et occidentalis, Sutchuensis et Cocincinae data est instructio a sac. congreg. de propag. fide pro Sina ac regnis adiacentibus an. 1821. Iuxta hanc instructionem promulgatum est in Sina pluribus in locis decretum Tridentinum. Verum ob difficultates obortas ob eiusmodi publicationem, suspensa est. Post haec, nova instructio ab eadem sac. congreg. ad eosdem directa est, quibus probatur publicationis suspensio, et interea missionarii se gerent ad normam earum praescriptionum, quae datae sunt vicario apostolico Tunchini orientalis; de quibus mox.

(116) In instructionibus datis a sac. congreg. de propag. fide, in quibus dicebatur, quod si expedire haud iudicaretur publicatio integri decreti publicaretur saltem ea pars, qua constituitur, ut matrimonium celebretur coram duobus aut tribus testibus ad valorem coniugiorum, quae postea celebrarentur.

(117) Nam postea vicarius Tunchini orientalis rescripsit: « Pluribus in locis

8. In Iaponia (118).

9. In Batavia (119).

10. In Georgia (120).

11. In locis Terrae sanctae nuncupatis, publicatum est in ecclesiis Latinorum (121).

12. Smyrnae in Natolia (122).

» huius vicariatus *integrum* laudati concilii decretum non sine magno animarum lucro praecedentibus annis publicatum est » et haec anno 1855. Iterum vero an. 1857. idem scripsit: « Multis in locis huius vicariatus decretum concilii Trid. felici successu publicatum fuit; » Quin haec loca in specie nominet.

(118) Ex decretis S. off. collectis iussu Benedicti XIV. tom. 1. pag. 2. legitur: « Quoad matrimonia Iaponiae in futurum contrahenda S. congr. de speciali » mandato sanctiss. D. N. censuit, ut *non obstante decreto conc. Tridentini* » iam pridem in ea insula publicato, matrimonia in praesentia duorum testium tantum celebrata contrahi possint etc. »

Idem iam praestitutum fuerat ab Urbano VIII. 2. Jul. 1625.

(119) Ut liquet ex rescripto sac. congreg. de propaganda fide an. 1825. « Ubi » rerum circumstantiis perpensis, iudicio tuo relinquatur dispensationem impertiri, promissione potius quam iuramento requisita, non erit in posterum » timor ne apud ministrum haereticum ea matrimonia ob iusiurandum recusatam contrahantur, *ac propter legem Tridentinam isthic vigentem irrita* » fiant. »

(120) Eadem de causa; ac praeterea, datur missionariis illius regionis tanquam regula, quod scripsit Bened. XIV. in Brevi ad p. Paulum Simonem a S. Joseph 17. Sept. 1746. « Si quod tum super hac re, tum super aliis, quae » istam missionem respiciunt, nobis suggerendum esse putetis, communicato » inter vos concilio, operam nostram implorate, quam semper praesentem » invenietis. » Ita an. 1825.

(121) Quocirca decernitur ut idem obtineat quoad matrimonia clandestina sive schismaticorum inter se sive quoad mixta, quod declaratum est pro caeteris orientalibus, ac potissime Constantinopoli ac in suburbio Perae, de quibus antea.

(122) In sac. congreg. de propag. fide expensum fuit dubium an. 1721. 22. april. « An matrimonia catholicorum Europaeorum Smyrnis degentium, vel » saltem illa, quae ibi contrahentur ab indigenis sine parochi praesentia » valida sint. » Resp. *Negative* « Idque post informationes de decreto ab immemorabili observato, ac fuisse revalidata coniugia celebrata non servata » Tridentina forma » ut ex actis.

Contra vero in congreg. S. off. 1852. resolutum fuit validum at illicitum con-